

3. Сергієнко В. Г. Шкідники та хвороби квітково-декоративних рослин. Ситуація в тепличних комплексах Києва/ В. Г. Сергієнко, В. В. Тимченко // Карантин і захист рослин. – 2009, №9. – С. 21-23.

4. Чумак П. Я. Членистоногі (Arthropoda) в оранжереях України та екологічні основи захисту рослин від шкідників: Монографія. / П. Я. Чумак – К., 2004. – 180 с.

5. Шкалик В.А. Защита растений от болезней/ В.А.Шкалик, О.О. Белошапкина, Д.Д. Букреев – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Колос, 2003. – 210 с.

Науковий керівник: к.б.н., викладач Зубенко О. Г.

В. К. Жуленко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ЗИМОВА ОРНІТОФАУНА ОБ'ЄКТІВ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ЧЕРКАСЬКОГО РАЙОНУ

Останнім часом в зв'язку з глобальним потеплінням спостерігаються досить значні зміни як у видовому складі, так і у чисельності окремих представників орнітофауни України та окремих її областей. Зокрема, це стосується зимової орнітофауни: на зимівлі виявляються види, що раніше не були відмічені на даній території у зимовий період, змінюється частота випадків зимівлі та чисельність окремих видів птахів. Дослідження видового складу зимуючих птахів на території об'єктів ПЗФ дозволяє отримати досить точну картину зимової орнітофауни прилеглих територій. Питання проведення систематичних еколого-фауністичних досліджень зимової орнітофауни на території об'єктів ПЗФ Черкаського району є актуальним, адже такі дослідження раніше не проводилися.

Метою дослідження було з'ясувати видовий склад зимуючих птахів, що зустрічаються на території міських та районних об'єктів ПЗФ Черкаського району на зимівлі та вплив температурного режиму на загальну чисельність виявлених птахів.

Головними особливостями стану зимової орнітофауни, які необхідно враховувати під час зимових обліків птахів чи орнітологічних екскурсій, є бідність видового складу, низька чисельність і нерівномірність територіального розподілу птахів [2].

Згідно з літературними даними [1] протягом останніх 35 років на зимівлі в Черкаській області зареєстровано 120 видів птахів, що належать до 33 родин та 14 рядів. З них 16 видів є численними на зимівлі, 36 – звичайними, 57 – рідкісними, зимівлю решта 11 видів можна віднести до випадкових поодиноких зустрічей. При цьому за період з 1930-1940-х по 1987 р. на зимівлі відмічено 39 нових видів, переважно гідрофільних, що пов'язано з побудовою водосховища; за цей же період з числа зимуючих птахів зникло три рідкісних види (пугач, сипуха та беркут) внаслідок скорочення їх загальної чисельності та звуження ареалу.

Лише за останні 15 років взимку в області відмічено цілий ряд видів, які раніше на зимівлі не реєструвалися. Це такі види як баклан малий, бугай, лебідь малий, нерозень, свищ, широконоска, чернь червонодзьоба, канюк звичайний, канюк степовий, боривітер звичайний, курочка водяна, чайка, перевізник, мартин каспійський, голуб-синяк, щеврик лучний, горіхівка).

Протягом зимового періоду 2017–2019 рр. у межах територій об'єктів ПЗФ м. Черкаси (14 об'єктів ПЗФ) та Черкаського району (7 об'єктів ПЗФ) нами були проведені орнітофауністичні дослідження. Застосовували метод маршрутного обліку. Статус перебування птаха на зимівлі визначали за індексом домінування ІД (ІД>10 – вид численний на зимівлі; ІД – 1-10 – вид звичайний; ІД – 0,1-1 – вид рідкісний; ІД < 0,01 – зустрічі з видом на зимівлі поодинокі).

Список видів, відмічених у межах території дослідження, наведений в табл. 1.

Види, відмічені у межах території дослідження у 2017-2019 рр.

Численні	<i>Buteo lagopus</i>
<i>Corvus frugilegus</i>	<i>Heliaeetus albicilla</i>
<i>Parus major</i>	<i>Accipiter nisus</i>
Звичайні	<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Anas platyrhynchos</i>	<i>Larus cachinnans</i>
<i>Dendrocopos major</i>	<i>Streptopelia decaocto</i>
<i>Bombycilla garrulus</i>	<i>Picus canus</i>
<i>Regulus regulus</i>	<i>Dendrocopos syriacus</i>
<i>Turdus pilaris</i>	<i>Dendrocopos medius</i>
<i>Turdus viscivorus</i>	<i>Troglodytes troglodytes</i>
<i>Pica pica</i>	<i>Turdus merula</i>
<i>Garrulus glandarius</i>	<i>Aegithalos caudatus</i>
<i>Corvus cornix</i>	<i>Parus ater</i>
<i>Corvus monedula</i>	<i>Certhia familiaris</i>
<i>Corvus corax</i>	<i>Fringilla montifringilla</i>
<i>Parus caeruleus</i>	<i>Chloris chloris</i>
<i>Poecile palustris</i>	<i>Emberiza citrinella</i>
<i>Lophophanes cristatus</i>	Поодинокі
<i>Sitta europaea</i>	<i>Anas acuta</i>
<i>Fringilla coelebs</i>	<i>Bucephala clangula</i>
<i>Spinus spinus</i>	<i>Asio otus</i>
<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	<i>Columba palumbus</i>
<i>Carduelis carduelis</i>	<i>Dryocopus martius</i>
<i>Acanthis flammea</i>	<i>Galerida cristata</i>
<i>Passer montanus</i>	<i>Lanius excubitor</i>
<i>Passer domesticus</i>	<i>Sturnus vulgaris</i>
Рідкісні	<i>Erithacus rubecula</i>
<i>Buteo buteo</i>	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>

Серед відмічених видів на території об'єктів ПЗФ за період дослідження відмічено 52 видів птахів, що належать до 20 родин і 7 рядів [3]. З них численними були 2 види, звичайними - 22 види, рідкісними - 18, численними - 10. Серед відмічених видів - 3 занесені до Червоної книги України [4]. Дослідження видового складу зимуючих птахів на території об'єктів ПЗФ дозволяє отримати досить точну картину зимової орнітофауни прилеглих територій. Відмінності у видовому складі території об'єктів ПЗФ та прилеглих територій зумовлені біотопічним розподілом та неоднаковою зимовою орнітофауною в різні роки.

Список використаної літератури:

1. Гаврилюк М. Н. Современная зимняя орнитофауна Восточной Черкасщины / М. Н. Гаврилюк, В. Н. Грищенко // Беркут. – №10. – Вип. 2. – 2001. – С. 184-195.
2. Мальчевский А. С. Орнитологические экскурсии / А. С. Мальчевский. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1981. – 296 с.
3. Фесенко Г. В. Птахи фауни України польовий визначник / Г. В. Фесенко, А. А. Бокотей. – К. : ТОВ «Новий друк», 2002. – 413с.
4. Червона книга України. Вони чекають на нашу допомогу [Текст] : наук.-попул. вид. / уклад.: С. О. Шапаренко. – 4-те вид., доп. – Х. : Торсінг плюс, 2012. – 480с.

Науковий керівник: к. б. н., викладач Ілюха О.В.